

De teelt van kiwi's

Inleiding

De kiwi komt van oorsprong uit China, dat blijkt uit de naam: *Actinidia chinensis* (uit China!). In China en Japan komen tientallen Actinidiasoorten voor en ze behoren alle tot de familie van de *Actinidiaceae*. In de tachtiger jaren van de vorige eeuw kon Nederland kennismaken met de kiwi, veelal aangeduid met de naam kiwifruit. Het is nu moeilijk voor te stellen, want de kiwi is op een groenteafdeling 'gewoon' te verkrijgen, maar dit lag toentertijd wel anders. Met een hoop tam-tam werd de kiwi in ons land geïntroduceerd en zie hier: de kiwi is door de Nederlanders omarmd en ligt bij menigeen standaard op de fruitschaal.

Een nadere kennismaking

De *Actinidia chinensis* is niet erg winterhard en kan een strenge winter met moeite (maar met hulp) doorstaan. Het is een struikachtige plant die zich krachtig een weg naar boven slingert! De bladeren en de stengels zijn donkergroen tot donkerrood behaard, de vrucht is bruin behaard; een huidje als een kokosmat. Als de vrucht doormidden gesneden wordt, is het groene transparante vruchtvlees zichtbaar, middenin licht gekleurd met van daaruit 'stralen' (de Nederlandse naam is straalstempel, vandaar!) licht vruchtvlees en daaromheen een krans van kleine zwarte zaadjes.

Deze klimmer moet geteeld worden bij een pergola (of een deftige berceau) of tegen een raamwerk waarop volop licht valt. Ook warmte is noodzakelijk. Een muurtje op het zuiden zal de beste resultaten geven.

Nu weten wij allen dat de kiwi één van de grootste, zoniet dé grootste vitamine C- bron is die tot onze beschikking staat. Gezond en ook nog eens heel lekker. De kiwi doormidden snijden en uitlepelen is de gemakkelijkste manier van eten. Zo gaat er zo min mogelijk sap verloren.

Als wij in Nederland in onze donkere winterperiode zitten, dan groeien in Nieuw-Zeeland (waar het dan zomer is!) de kiwi's volop. Dit land is de grootste leverancier van kiwi's geworden. Vanuit China zijn de kiwiplanten naar Nieuw-Zeeland gebracht en ze worden daar, dankzij het gunstige klimaat, volop én met succes geteeld. Onrijp verpakt gaan de vruchten op transport en eenmaal aangekomen op de plaats van bestemming zijn ze gereed voor consumptie.

Teelt

Proberen ze zelf te telen is natuurlijk een leuke uitdaging. Tegen een warme en lichte muur op het zuiden is dit gemakkelijk te doen. De plant is tweehuizig. Om vruchten te krijgen moet u er dus op letten dat u een mannelijke en een vrouwelijke plant bij elkaar plant, anders zullen er geen vruchten aan de struik komen. Bij de tuincentra zijn tegenwoordig ook eenhuizige exemplaren te koop. De plant is op zichzelf niet winterhard in ons klimaat, maar er worden steeds nieuwe rassen gekweekt die bestand zijn tegen onze 'koude' winters. Een kiwiplant kopen kan -gemak dient de mens- maar zelf zaaien kan ook.

Zaaien

Neem een goede gave en rijpe kiwi. Snij deze doormidden en haal vervolgens met de punt van een aardappelschilmesje voorzichtig een aantal van de zwarte zaadjes eruit. Veeg ieder zaadje apart af aan een stukje keuken-, of toiletpapier. Laat de zaadjes een paar dagen drogen, anders gaan ze schimmelen. Als de zaden droog zijn moeten ze worden gestratificeerd, anders zullen ze niet of nauwelijks ontkiemen. Stratificeren is niet anders dan ze een koudeperiode laten doormaken. Dat kan een echte winter zijn, maar die winter kan ook heel goed nagebootst worden in de koelkast. Vouw het papier dubbel, zodat de zaden er niet uit kunnen vallen en stop ze in een (plastic) bak. Leg de zaden zo twee weken in de koelkast. Hierna kunnen de kiwizaadjes worden gezaaid in een bak met goede potgrond. Houd de grond licht vochtig en warm. Zet de bak in de zon, dat kan ook buiten als het weer het toelaat, als het maar warm genoeg is. Na een aantal weken komen de zaden uit en kunnen de zaailingen opgepot worden. Als u in het voorjaar zaait, en de temperatuur in voorjaar en begin zomer laat het toe, dan kunnen de kiwi's ook uitgeplant worden in de volle grond. Het zijn krachtige groeiers die al snel aanstalten maken om te gaan slingeren, dus zet er stokjes bij om de plant houvast te geven. Zaaien en het laten groeien van kiwi's op deze manier gaat heel goed,

alleen zit er wel een 'maar' aan deze methode: aan de opgekomen planten kun je in eerste instantie niet zien of het een mannelijke of een vrouwelijke plant betreft. Na een aantal jaren is pas aan de bloemen te zien wat voor plant het is. En zoals gezegd; om vruchten te krijgen is zowel een mannelijke als een vrouwelijke struik nodig. Geduld is een schone zaak! Gelukkig zijn kiwiplanten ook leuk om te zien met het roodbruin behaarde blad en dito stengel. En u kunt al uw creativiteit kwijt in het creëren van een plekje waar de plant zich goed omhoog kan slingeren. Bijvoorbeeld een pergola, een stalen spiraal, een hekwerk van houten latten of een hekwerk 'gevouwen' van uit de bouw afkomstige restanten betonstaal. Een aantal palen met daartussen staaldraad gespannen kan ook een hekwerk vormen waar de plant tegenaan geleid kan worden. Ook zeer fraai als afscheiding. En dan maar wachten op de bloemen: mannelijk of vrouwelijk!

Snoei

De snoeitijd voor kiwi's en druiven is gelijk: uiterlijk in januari! Bedenk eerst hoe u de plant wilt leiden: in snoeren of liggend over een pergola. Houd één hoofdtak aan en laat de plant zijtakken vormen met een tussenliggende ruimte van ongeveer 40 cm, zo krijgt de streng voldoende licht. De vruchten zullen aan deze zijtakken komen en moeten vervolgens weer gesnoeid worden op 5-6 ogen, anders wordt het geheel te onoverzichtelijk. Indien er vruchten komen, snoei dan op twee ogen de uitlopers weg, anders gaat alle voeding naar de bladeren in plaats van naar de vruchten. De kiwi is een zeer snel groeiende plant; er zal dus regelmatig en rigoureuus moeten worden gesnoeid, net als bij een druif! Probeer de vorm steeds te vervolmaken en verjong de hoofdtakken na een aantal jaar. De plant met vruchten is de vrouwelijke plant, de mannelijke plant levert de bloemen die met hun stuifmeel de bloemen van de vrouwelijke plant moeten bestuiven. De snoeren van de mannelijke plant moeten zoveel mogelijk bloemen geven; ze kunnen wat dicht op elkaar worden gekweekt. Houd ze wel flink in toom en houd ze goed gescheiden van de vrouwelijke planten, zodat u weet wat wat is!

Verzorging

Bescherm kiwiplanten die in de volle grond zijn geplant gedurende de winter tegen de strengste kou. Pak ze in met bijvoorbeeld een jute zak of met noppenfolie en verwijder deze bescherming als de temperatuur dat weer toelaat. Met name de voet van de plant is koudegevoelig!

In het late voorjaar lopen de planten weer uit en het zal al snel merkbaar zijn dat deze kiwi's krachtige groeiers zijn. Geef ze in het voorjaar een flinke hoeveelheid mest en compost. De vrouwelijke bloemen die in het voorjaar aan de struik komen, hebben maanden nodig om 'vrucht' te worden. De vruchten moeten tot laat in de herfst aan de struiken blijven hangen om te rijpen. En dat is meteen het lastige punt in ons klimaat. De nachten worden dan eigenlijk alweer te koud om de kiwi te laten rijpen. Zorg daarom altijd voor een beschutte standplaats, in de volle zon en het liefst tegen een bakstenen muurtje (stenen houden de warmte goed vast en vormen zo als het ware een kachelkje voor de koele avond en nacht!) of maak een gordijn van noppenfolie die u 's nachts over de struik heen hangt. Het lijkt een zorgenkindje zo, maar dat valt uiteindelijk reuze mee. Zodra u de eerste kiwi's van eigen kweek kunt eten; is alle leed zo vergeten!

Rassen

Er zijn vele rassen in de tuincentra te koop, tegenwoordig dus ook eenhuizig. De eenhuizige soort *Actinidia polygama* en de rassen 'Abott', 'Bruno' en 'Hayward' zijn het meest voorkomend en er komen er steeds meer bij. Met grotere, langwerpige of ronde vruchten, maar vooral koudebestendiger en eenhuizig. Overigens wordt aangeraden bij een eenhuizige plant toch nog een mannelijke plant bij te plaatsen.

Smakelijk besluit

Een kiwi is een vrucht die zich uitstekend leent om te verwerken in (na)gerechten. Op pittige gebraden kip misstaat een schijf gepelde kiwi in zijn geheel niet. De combinatie met een pittig gerecht is een hele goede. In een eigengemaakte fruitsalade met diverse fruitsoorten behoudt de kiwi heel goed zijn kleur en is daarom goed te combineren. Bij ijs of op diverse puddingsoorten kan een saus van kiwi geserveerd worden. Schil een paar kiwi's boven een kom (om lekkend sap tijdens het schillen op te vangen!) en doe deze over in een keukenmachine, samen met het opgevangen sap. Draai de kiwi's tot moes en de kiwisaus is al klaar.

Restanten kunnen in een ijsblokjesvorm worden ingevroren voor later gebruik of in lollies voor de kinderen worden verwerkt. Goed voor de weerstand en een lekker alternatief middeltje tegen een verkoudheidje!

Tekst: Nelleke van der Boom